

napadom. Mogočno krepí Madjare v tem boji vedno živi spomin in resni ponos na starodavne zmagovite praotce njihove. Od tod jim izvira nevsahljivo zaupanje v národno moč in v tem zaupanju in s trdno voljo tudi dandanes ponosno zmagujejo, nadjaje se za svojo národnost še lepše bodočnosti. V tej zavesti delajo z brezobzirno drznostjo in eneržijo na zaželeni svoj cilj. In kaj je njihov cilj? — Na vsak način ohraniti, pomnožiti, okrepiti in poslaviti madjarstvo ter povzdigniti ga v vsakem obziru na paritetnost, na enako stopnjo s prvimi evropskimi narodi! Da je to stremljenje osamljenega narodiča, ki šteje komaj pet do šest milijonov duš, silno predržno, vsakdo lahko razvidi, in vprašanje je upravičeno: je li to poganjanje tudi pametno? — Kako in s čem nameravajo Ogri svojo zaželeno svrhu doseči? je li se jim bodo želje izpolnile?

Vse to se meni razmotrivanja vredno zdi, in o tem bodem v prihodnjih pismih obširneje govoril.

V Budapešti 12. januarija.

Dr. Ahasverus.

Književstvo slovansko.

* *Slovani v iztočni Pusterski dolini na Tirolskem*, nemški spisal dr. J. C. Mitterrutzner, poslovenil Miroslav Malovrh. V Novomestu tiskal in založil J. Krajec.

Naj košček uvoda te knjižice podamo svojim čitateljem, da vidijo njeni jako zanimivi obseg, tako-le se glaseči: „Od 28. septembra do 1. oktobra zborovali so v Inšpruku nemški jezikoslovci in pa šolniki. Predsednik tega zbora, vseučilišni profesor dr. Bernhard Jülg narisal je v svojem uvodnem govoru s kratkimi, določnimi črtami podobo raznih narodov, ki so se od prazgodovinskih časov do zadnje naselbine po Tirolskem drčili. Saj so zvali to deželo „prevozne duri“, tik katerih se je jeden narodič za drugim utaboril, kjer je jeden drugega prognal, da raz snežnih kôp planinskih v deželo hrepenenja, v Italijo, pride. Kot zadnji val preseljevanja narodov — od vzhoda sem — prišli so na Tirolsko Slovani. O tej betvi pravi govornik: „In še jednega plemena nisem omenil, ki je tudi velik del tirolske zemlje zasedene imel, Slovanov. Kmalu po odhodu Longobardov v Italijo razširili so se po Drauthalu in po Iselthalu; in, akopram nikder več ne govoré slovanščine, nahajamo še pogostoma slovanska krajepisna imena.“

V svesti smo si, da bode vsak, ki ima srce za slovanstvo, čital to razpravo, ki kaže, da v danes zgolj nemškem Tirolskem bivali so tudi v nekaterih pokrajinah Slovani. Gosp. Malovrhu gre hvala, da nam je lepo poslovenil dr. Mitterrutznerjev spis, gosp. J. Krajeu pa, tiskarju v Novomestu, da je založil in v lični obliki dal knjižico na svitlo, ki stane le 30 soldov. Iz obojnega ozira je toplega priporočila vredna. Naj bi si jo tudi vsaka čitalnica na Slovenskem omislila.

* „Grabancijaš preporodjen“ je ime glumskemu čaropaju, ki ga v Zagrebu namerava na svitlo dati neumorni pisatelj gosp. Velimir Gaj. V pozivu na naročbo pravi: „Hrvatski je Faust gotov!“ Mnogi će moj čitatelj i mnoga moja liepa čitateljka radostno kliknuti, kad sazna, da je „Grabancijaš preporodjen“ i dovršen: „Evo hrvatskoga Fausta!“ Ovo djelo sadržava humoriističnu velepjesan, razdieljenu na pet prikaza, nalik na glumu, spjevanu po starohrvatskoj i ujednu arbskoj bajci. Narodna šala i sbilja nigdje nije tako živo predočena, kako na obličju Grabancijaševu.“ — Naročnina znaša 1 gold. 20 kr. in se pošilja izdatelju v Zagreb.

Novi slovanski časniki.

* *Cvetje z vrtov sv. Frančiška*. Mesečni list za verno slovensko ljudstvo, zlasti za ude tretjega reda sv. Frančiška. Izdaja in vreduje P. Evstahij Ozimek, mašnik frančiškanskega reda na Kostanjevici. Izhaja s začetkom vsacega meseca v zvezkih po 32 strani v osmerki; velja pa za celo leto le 70 kr. za vse kraje naše domovine.

* *Popotnik*. List za šolo in dom. Izhaja v Celji dvakrat na mesec. Prinaša znanstvene spise, podučno tvarino za šolo, národne pripovedi in pesmi, životo- in krajepisne črtice, slovstvene stvari itd. Izdajatelj mu je gosp. Mihael Žolgar, vrednik pa gosp. Lopan. Naročnina za celo leto znaša 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 krajc.

* *Šola*, napovedana uže v našem listu v dopisu iz Gorice ima izhajati v Gorici.

Naj nam je dovoljeno vprašanje: mora li toliko osobito učiteljem ljudskih šol namenjenih listov duševno in materijelno dobro izhajati? Ni li drug drugemu na poti, ker so si razmere ljudskega šolstva po vsej Sloveniji zelo enake? Dandanes res živimo v „papirnatem stoletju“, kajti časnikov vsake vrste je kakor listja in trave, tako, da jo je prav dobro zadel uni kmetovalec, ki je rekel: „Davkov in časnikov je vsako leto več.“

* ВЪЛГАРСКИЙ ГЛАСЪ. La voix de la Bulgarie. — Pod tem naslovom je tudi „Novicam“ došel novi časnik „Bolgarski glas“, ki je z novim letom začel izhajati v Sofiji in bode izhajal dvakrat v tednu v veliki obliki. Ta časnik pričenja svoje članke v francoskem jeziku, večina njih pa je pisana (s cirilico) v bolgarskem jeziku. Cena mu je 10 gold. na leto, za četrt leta 2 gld. 50 kr. Za Avstrijo prejema naročnino knjigarna Mučnjaka & Senflebena v Zagrebu. „Glas“ obeta stati nad strankami. Naj bi mu to obveljalo v novi državi, v kateri je složnega delovanja vseh domoljubov treba, da se okrepi na srečni ustavni podlagi!

Naši dopisi.

V Gorici 18. jan. — Sinoči smo se bali, da zmrznemo; danes je precej bolje, če prav je davi že snežilo. — Presvetli cesar je spet nekaj podaril za našo deželo, in sicer 100 gold. za nunski zavod v Karminu. — Današnji časniki so prinesli (2) načrta postav zadevajočih podporo odmenjeno našim revežem in isterskim. Na slovensko stran goriške grofije pride 51.000 gld.; za popravljane državne ceste pri Kanalu 12.000, za cesto proti Ljubljani pri Črničah 31.000 gold. Lahom je odmenjenih 58.000, in sicer za uravnavanje Soče od Gradišča naprej 50.000 gold., za popravo zasipov pri morji v Ogleji 8000 gold. Da bi se le ta reč kmalu dognala. — Po pettedenski bolezní je umrl 13. t. m. naše prvostolne cerkve kanonik, mons. Andr. Legiša, obče priljubljen poštenjak, 71 let star. V Gorici je bil — prej kot korni vikarj, od leta 1874. kot kanonik — celih 37 let. Po opravljenih pogrebnih šegah so peljali truplo v ranjcega rojstni kraj — v Mavhinje na Krasu. — Še to malenkost. Neka poprava v zadnjem mojem dopisu mi je dala povod k tej-le opazki. „Vsako toliko“ — kakor sem pisal jez (o vrstitvi dvornikov pri grof Chambordu) — je, kakor mi govorimo, to, kar „von Zeit zu Zeit“; tega pa ne izrazuje popravek „nekoliko“.

Štírsko. 18. jan. (*Prvi nemški pastirski list za slovensko škofijo.*) Ko so našim župnijam in dekanijam še nemški škofje iz Gradca bili najvišji duhovni pastirji, pošiljali so v naše kraje slovenske pastirske liste in se trudili vsaj kolikor so mogli in znali se svojim slovenskim ovčicam razumljive storiti. Celó glasoviti nasprotnik Slovanov poznejši dunajski kardinal Rauscher, ko je bil še knezoškof v Gradcu, je dal pri svojih visitacijah med Slovence razdeliti slovenske pastirske liste.

In zdaj, ko imajo Slovenci po tolikih trudih in naporih svojih najblažejših sinov in med njimi najblažejšega, nenadomestljivega Antona Martina za spodnje Štírsko združeno vladikovino skoraj čisto slovensko, zdaj, zdaj se jim je začelo nemške pastirske liste razpošiljati! Preteklo leto o priliki 25letnega spomina na razglasenje čistega spočetja preblazene Marije device, 8. decembra 1879., se je prvič razposlal pastirski list na slovenske župnije in dekanije v navlašč za Slovence vstvarjene diecese mariborske v nemškem in le v nemškem jeziku z ukazom, naj se list zbratemu ljudstvu v cerkvi od besede do besede prestavi in bere. Ukaz se je v izvirniku glasil: „Obiges Schreiben ist an allen Seelsorgestationen am nächsten Sonntag nach Erhalt beim Früh- & Spätgottesdienste nach der Predigt in der Kirche dem versammelten Volke (in wortgetreuer slovenischer Uebersetzung) vorzulesen.“ Datiran je list od 12. nov. 1879. in podpisan od g. knezoškofa. Tedaj niti škof niti kdo izmed konzistorija mariborskega ni imel in ni mogel dobiti časa, slovenskim svojim ovčicam pastirski list v slovenskem jeziku spisati in razpošiljati!! Reč sama na sebi tako jasno in umevno govori, da ne potrebuje nobenega komentara. Al prežalostno je, če slovensko ljudstvo vidi, da njegov višji duhovni pastir še toliko srca nima do njega, da bi mu to, kar mu hoče povedati, sam povedal v jeziku, ki ga ljudstvo ume. Zdaj, zdaj, ko se naš viši dušni pastir proglašá s takim ukazom, kakor je gori navedeni, čedalje očitnejše postajajo spridljivi nasledki Stremajerjeve sisteme, ki je celó škofo presukavala v c. k. uradnike, katerim je nemščina prvi kanon! Et tu Jakobe Maksimiliane! infandum jubes removere dolorem?

Iz pokrajin slov. Štajerja 19. jan. — Silna zima tudi nas tare, kakoršne ne pomnimo uže mnogo let ne. Zemlja se bode tako prezebla, da smo radovedni, kakšno letino nam bo prinesla letos. — Pri volitvi okrajnega odbora mariborskega sta nam tudi dva volilca zmrznila, da ju ni bilo k volitvi: iz Slivniške fare Mohorko, iz Kumnapa Korman, eden, Mihelčič, pa je prepozno prišel, in tako se je zgodilo, da v okrajnem odboru kraljujejo zopet nemčurji in mu je dr. Schmiederer načelnik, izvoljen z 19 nemčurskimi glasovi proti 17 slovenskim. Naj pa moji bralci ne vzamejo besede „zmrznila“ v pravem pomenu, ampak le v tem smislu, da sta zmrznila, ker njunih src ne greje živega rodoljubja toplota, katere bi dandanes moral vsak Slovenec navdan biti, ki se ne podlaga tujčevi pšeti. Sram naj bode take figa-možé! — Druga žalostna dogodoba, ki jo je vaš list uže omenil, je, da nam je nesemila smrt vzela visokočastitega župnika Jos. Virka. Impozantni sprevod na pokopališču na sv. 3 kraljev dan je kazal, kako priljubljen je bil ranjki. Velečastni gosp. dr. Ulaga, konjiški dekan, ki so ga z 20 družimi duhovniki in veliko množico družega ljudstva spremnili na mirodvor, so v farni cerkvi v prisrčnem govoru zarares izrazili čutstva ljubezni in iskrenega spoštovanja vsega naroda do nepozabljivega pokojnika; milo nagrobnično pa so mu zapeli vrli konjiški pevci. Večen mu spomin! — Naj se od žalostnih dogodb vrnem k veselim. 17. dne t. m. je obhajal prečastiti gospod Anton

Žuža, dekan laški, trojno svečanost: 80letnico svoje starosti, 50letnico župništva in 41letnico dekanstva. To so vam pač 3 častite številke! Naj mili Bog predragega nam starčka še več let ohrani zdravega in vesellega! — Te vrstice naj pa končam s toplo zahvalo našemu slavnemu Davorinu Trstenjaku, da je zopet prišel za peró in nam iz svoje bogate torbice začel v „Novicah“ podajati „narodnega blagá“, ki ga učenjak pa prostak, ki nima visocih študij, rad prebira. To je prava narodna hrana, ki podučuje in zabava.

Iz Ljubljane. — Naši državni poslanci so zdaj zopet vsi na Dunaji, ker gosp. dr. Poklukar, zadržan po sejah deželne davkovske komisije, ki je svoje važno delo še le v pondeljek dovršila, je potem brž ponoči se podal na Dunaj. Kakor se nam z Dunaja poroča, je ondi še vse pri starem, zato smo tudi mi Slovenci še zmerom na upanje avizirani, in zaupanja, če tudi uže težko čakamo, ne zgubimo tako dolgo, dokler naš grof Hohenwart ne obupa nad prevratom na bolje. In on, komur so vse vladne skrivnosti najboljše znane in ki, kakor se je pri cesarjevem obedu v soboto očitno videlo, pri Nj. veličanstvu odlično zaupanje vživa, on se še nadeja, da dosežemo Slovani, kar nam po pravični ustavi gré. Dolgo pa ne more Avstrija več čakati, da se reši mnogoletnega mršavega stanú; vsaj je to prepričanje prodrlo uže v merodajne kroge. — V prvi seji zbornice poslancev je naš novi poslanec princ Ernest Windischgrätz državnim poslancem predpisano obljubo storil, in za trdno zvemo, da bode zvesto spolnil tudi obljubo, ki jo je dal svojim volilcem. — V 2. seji — v pondeljek — pa je vitez Schneid o predlogu, naj se predrugači stališče c. kr. državnih pravdnikov, tako izvrstno — nasproti ustavovercem — zagovarjal potrebo in korist take reforme, da mu je od avtonomistične stranke donela glasna hvala. Ljubljančanje moremo ponosni biti, da imamo takega možaka za svojega zastopnika. Slava mu!

— Gosp. Franc Omahen, c. kr. notar v Zatičini, pride za notarja v Ljubljano.

— (*Svečnična „beseda“ s plesom*) čitalnice naše obeta letos posebno sijajna biti, kajti prijazno zagotovljen je odboru prihod treh izvrstnih gostov: gospé Milke Gerbičeve, gospé Engelhilde Lavričeve in pa gospoda Gerbica, ki bode na glasoviru spremljal pesmi obéh gospá, ki boste peli dva dvospeva in vsaka še posebej en samospev. Peli boste kompoziciji Mendelsohn-Bertoldi-a, Mayerbeer-a in Gerbica.

— (*Kroniki pustnih čitalničnih veselí*) dodamo, da je drugi ples v nedeljo privabil obilo množico družbenikov, ki so pozno v noč se radovali.

— „Slovenca“ včerajšnji list, „Slov. Naroda“ pa današnji list je zasegla policija.

— Iz Pazna gosp. prof. Berbuč, tajnik odbora za nabiro stradajočih Istrijanov, z dopisom od 18 dne t. m. s toplo zahvalo potrjuje prejem 70 gold. po „Novicah“ nabranih, in radosten dostavlja, da tolike so simpatije Slovencev za stradajoče siromake, da med svoto, dozda uže nabrano (čez 2000 gold.) je nad polovico jim došlo od Slovencev.

— (*9 lepih bikov in troje lepih telic muriškega plemena*), od gosp. odbornika Seuniga za družbo kmetijsko nakupljenih, je bilo v soboto po dražbi prodanih. Gospodarji, ki so jih kupili, smejo pač veseli biti, da so tako odlično živino tako po ceni dobili. Da živinorejci zvedó, v katere kraje so bili biki prodani, naj jih povemo. — Na gorenjsko stran so kupili bike za plemo: Babnik Anton iz Stanežič, Cirman Valentin iz Mednega, Florijančič Rok iz Trzina, Skok Jurij iz Mengša, — na dolensko stran: Križman Jože iz Grosuplja, Lenk Jakob iz Rake, Lukman France iz

Iga, — na notranjsko stran pa: Baraga Matevž iz Cerknice in Jenčič Lorenc iz Čevce. — Telice so kupili: Cirman Valentin iz Mednega, Ježek Janez iz Zavrha, in Drobnič Andrej iz Šmarja.

— (17 Ukviških ovnov) iz Koroškega dobí družba kmetijska v nedeljo. Naj se gospodarji, katerim so po pismu odborovem odločeni, gotovo v pondeljek oglasijo v pisarnici družbe kmetijske.

— (Dramatičnega društva odbor) vljudno vabi tiste gospode, gospé in gospodičine, ki imajo veselje pri društvenih gledaliških predstavah sodelovati kot igralci ali igralke, oziroma kot pevci ali pevke, naj blagovolé oglasiti se do konca tekočega meseca v društveni pisarni (Čitalnica, 1. napstropje) med 2. in 3. uro popoldne.

Darov za stradajoče Istrijane

je „Novicam“ došlo iz Solčave na Štajarskem 25 gold.; darovali so: gospod župnik Janez 5 gold., Sterle Anton 2 gold., več skupaj 2 gold. 85 kr., neka usmiljena skupščina 2 gold. 85 kr., Jurij Robnik s svojo družino 1 gold. 60 kr., Marija Gracun, Jakob Operčan, Pavl Ošovnik, Matija Pogorelec, Jožef Salesnik, Matija Gracun, Boštjan Krivic, Jernej Čušnik in Lorenc Podbreznik — vsi ti vsak po 1 gold., Telc Janez pa 70 kr. — Dalje smoprejeli od gosp. Jurija Drnovška, župnika v Želimljah 2 gold., in od gosp. Nikolaja Križaja, kaplana na Igu, 1 gold.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Zbornica poslancev je po božičnih praznikih zopet začela svoje obravnave 15. dne t. m. Zbornica, če tudi je še manjkalo nekaterih poslancev, je bila vendar uže tako polna, da se je pravilno zborovanje moglo ob določeni uri pričeti, ne pa — kakor je v prejšnjih časih bila navada — da je predsednik moral dalje časa čakati, predno je zbornica postala sklepčna. To je znamenje, da se sedanji zbor zaveda svoje dolžnosti. Pa tudi vlada ni rok križem držala in je zbornici predložila 6 predlog v obravnavo, med katerimi nahajamo eno, v kateri vlada od državnega zbora zahteva dovoljenja, da sme 1 milijon in 59.000 gold. izdati v podporo deželam, ki so zavaljo lanske slabe letine in družih uim v posebno hudih nadlogah, namreč: v Istri, Gorici, Gradiški, Šleziji, Moravski, Galiciji in Dalmaciji, deloma zato, da se stradajočim kupi živeža, deloma pa jim semena za pomladansko setev oskrbi in pa zaslužka nakloni pri zidanji ali popravljanji železnic in pri družih delih. Čez vse to bi ostalo vladi še 100.000 gold. za podporo drugim deželam, kjer bode pomoči treba. Od naših poslancev vemo, da se bodo oglasili za podporo posebno Notranjem, kjer so nadloge enako Istrijanom in Goričanom hude. — Druga predloga je zadevala zboljšanje plače katoliške duhovščine iz zaklada verskega. Te potrebe je uže presv. cesar omenil v prestolnem govoru; dr. Stremajer pa si s to predlogo ni veliko lasí belil, kajti kakor groš grošu je ta predloga podobna tisti, ki jo je zbornici predložil leta 1876., ko je pa v dotičnem odseku tako zaspala, da še zbornici ni prišla več v obravnavo. Iz sedanje predloge se vidi, da minister Stremajer ne čuti, da ima drugačno zbornico pred seboj kakor pred 4 leti. Mož je „semper idem“. — Tudi finančnega ministerstva začasni voditelj Chertek je uže predložil dodatke k postavi o zemljiškem davku, al tudi njegove predloge ne bode môgla naša (konservativna) večina

odobriti, kajti po tej predlogi se ima zemljiški davek po novi uravnavi uže od leta 1881 naprej pobirati pričetni pred rešitvijo reklamacij, le da Chertkova predloga določuje obroke za reklamacije; — al vprašanje je: kako pa se bodo ti obroki (brišti) spolnovali po davkarijah? Poslanec dr. Gregor je v tej prvi seji utemeljeval svoj predlog, po katerem naj se odstrani tisto zaseganje časnikov, ki se imenuje objektivno, to je, da se list kar v prepoved dene, pa ne pride porotnikom v obravnavo, kakor ustavna postava ukazuje, ampak pri takem postopanju je isti urad, ki zasego (konfiskacijo) lista potrdi, sodnik v svoji lastni zadevi; rekel je, da se je pri sodnji v Pragi tudi uže to zgodilo, da so bile besede iz sv. pisma konfiscirane. Predlog Gregorjev je bil soglasno izročen odboru za kazenske postave.

— V 2. seji se je obravnaval predlog poslanca Lienbacherja, ki zadeva premembo postave o državnem pravnikištvu. Večina odsekov (ustavoverska) je po dr. Koppu predlagala, naj se zavrže ta predlog, manjšina pa (poslanci naše stranke), med katerimi tudi vitez Schneid, so predlagali, naj se sprejme. V tej razpravi je poprijel besedo tudi vitez Schneid in predlog Lienbacherjev, ki gre na to, da se opravila državnih pravnikov izročijo drugim uradom, tam pa, kjer c. k. uradni ni, naj se izroče županom, da se s tem prihrani okoli 100.000 gld., podpiral tako temeljito, da je bil obširni njegov govor z veliko pohvalo od zborove večine sprejet.

— Razpad ustavoverske stranke je gotov. „Naprednjakaki“ so se ločili od „liberalcev“, ki so jim „šviga švaga na dve strani“, kar je 20 izmed njih glasovalo za vojno postavo. Ker pa je „naprednjakov“ (fortschrittlerjev) premalo, da bi mogli do gospodstva se popeti v državnem zboru, skušajo Čehe dobiti na svojo stran z obljubo, da hočejo njihove zahteve o ravnopravnosti podpirati, če se ločijo od „feudalcev“, tudi Poljakom se prilizujejo. Al preneumne so te — lisice, konservativna stranka jih predobro pozna. Pravijo, da tudi dr. Herbst hoče postati „fortschrittler“.

— Nemčurski Pemci skladajo protispomenico proti spomenici Čehoslovanov o zadevah ravnopravnosti.

Iz Prage. — Nova pravila gospodarskega društva je 8. dne t. m. cesar potrdil.

Iz Budapešte. — Glavno mesto ogersko je te dni pozorišče grozovitih škandalov 4 večere po vrsti. Začetek jim je bilo ta, da je vrednik Verhovay v svojem časniku neke umazanosti grofa Festiča odkril in se zato kazinsko plemenitaštvo razžaljeno čutilo. Posledice tega so bili: dvoboj, pri katerem je bil Verhovay nevarno ranjen, — učni meteži, pri katerih sta dva človeka smrt našla, — pobijanje oken s kamni, pobijanje ljudi s palicami, streli z revolverji itd., da so vojaki morali razburjeno ljudstvo miriti. Meščani, študentje, delavci in tudi druge sodrge več se je udeležilo škandalov, ki jih je le cesarska armada vkrotiti mogla, brez katere bi oholi Madjari v kljub svojim honvedom še varni ne bili svojega lastnega življenja.

Žitna cena

v Ljubljani 17. januarija 1880.

Hektoliter: pšenice domače 10 gold. 8 kr. — banaška 12 gold. 3 kr. — turšice 6 gold. 60 kr. — soršice 7 gold. 99 kr. — rži 6 gold. 39 kr. — ječmena 4 gold. 39 kr. — prosa 4 gold. 20 kr. — ajde 5 gold. 20 kr. — ovsa 3 gold. 31 kr. — Krompir 3 gold. 5 kr. 100 kilogramov.